

Vuoden 1918 sodan rintama- taisteluiden henkilö- tappiot

Aapo Roselius: Amatöörien sota. Rintamataisteluiden henkilötappiot Suomen sisällissodassa 1918. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2006. Edita. 167 s.

■ Aapo Roseliuksen kirja on osa Suomen sotasurmat 1914–1922-projektia.

Tavanomaisin tieto sodassa kaatuneiden lukumäärästä on valkoisia 3 233 ja punaisia 3 371. Roselius päätyy lukuihin 3 458 ja 5 717. Tuntematto-

mia ja ei kumpaakaan osapuoleen kuuluneet mukaan luettuna taistelutappiot ovat hänen mukaansa yhteensä 9 538 suomalaista.

Sanomalehdetkin reagoivat tutkimukseen helmikuussa: etenkin punaisia kaatuneita oli huomattavasti tähän asti oletettua enemmän. Tämä on totta, jos puhutaan tilanteesta ennen projektia.

Tutkimuksesta ei löydy selvää vastausta siihen, mikä määrä Roseliuksen 5 717 kaatuneista sisältyy projektin muiden kuolleiden määriin. Tutkimuksen pohjana oleva nimitiedosto löytyy Internetistä osoitteesta vesta.narc.fi ja Google-haulla yksinkertaisesti ”Suomen sotasurmat”.

Valkoisten kaatuneiden tiedot olivat oikeastaan käytettävissä jo 1920-luvulla (H. J. Boström, Sankariemme muisto, 1927). Punaisten tiedot vaihtelevat, ja tutkimuksen kannalta hankalaa on vaihtelu toisaalta eri taisteluissa kaatuneiksi väitetyjen ja punaisten kokonaistappioiden välillä.

Lukija ei ylläty Roseliuksen ratkaisuksista. On hyvin helppo uskoa, että punaisten puolella tiedot ovat kohdittain puutteellisia, kohdittain päällekkäisiä ja eräin kohdin ne puuttuvat. Tutkimus antaa lukijalle, joka on vaila kosketusta primaariaineistoon, sangen luotettavan kuvan. Lähteet on käyty läpi, niiden uskottavuutta ja täydellisyyttä on punnittu ja tutkijan tekemät ratkaisut ja johtopäätökset on selitetty.

Tämäkään teos ei voi olla lopullinen totuus, mutta se on selvästi viimeinen tai viimeisin sana vuoden 1918 taisteluissa ja niiden yhteydessä kaatu-

Sotasurmat-projektin 19.5.2004 päivitetyn yhteenvedon mukaan kokonaistappiot olivat:

Kuolintapa	Punaiset	Valkoiset	Muut	Yhteensä
Kaatonut	5 199	3 414	790	9 403
Teloitettu, ammuttu, murhattu	7 370	1 424	926	9 720
Kuollut vankileireillä	11 652	4	1 790	13 446
Kuollut vankileireiltä vapauduttuaan	607	–	6	613
Kadonnut	1 767	46	380	2 193
Muut kuolintavat	443	291	531	1 265
Kaikki yhteensä	27 038	5 179	4 423	36 640

neista. Teos on ilmestynyt Valtioneuvoston kanslian julkaisusarjassa (1/2006) eikä taida olla omiaan tulemaan sieltä laajemmin tietoon. Sietäisi tulla, koska vastedes tästä asiasta ei pidä kirjoittaa tarkastamatta, mitä Roselius on sanonut asiasta.

Kirjalla on toinen keskeinen käyttö, joka ylittää historian ammattilaisten piirin. Selvittäessään eri taisteluja ja niissä kaatuneita Roselius on laatinut hyödyllisen yhteenvedon sota-tapahtumista.

Niinkin iso ja hurja tapahtuma kuin Syrjäntaan taistelu – tai Hauhon Alvettula – ovat kadonneet yleisestä tietoisuudesta. Tavallaan ne ovat tuttuja kaikille Linnan ”Pohjantähden” kautta. Vuoden 1918 tapahtumien ongelmallisuus näkyy esimerkiksi siitä, ettei Tampereen kaupungissa ole mitään itsestään selviä apuneuvoja henkilölle, joka haluaisi perehtyä tuolloisiin tapahtumiin tai esimerkiksi tietää, millaisella paikalla nykyinen yliopisto ja Tampere-talo ovat.

Roselius ei ole ainakaan kirjoittanut näkyviin historiantutkimuksen metodin kannalta kiinnostavaa ongelmaryhmää. Suomessa vaikutti ainakin

1960-luvulle ja ehkä paljon pidemmällekin metodisesti hyvin tiukka, lähteisiin tukeutuva ja tulkinnoissa varovainen perinne. Aikoinaan puhuttiin ”weibullismista”. Toisaalta etenkin ranskalaisten annalistien perustellusti epäilemä ”tapahtumien historia” oli meillä käypä, joillekin professoreille ainoa käypä historia.

Aapo Roseliuksen kirja on näennäisesti kuivan asiallinen, voimakkaasti nimitieteisiin ja niiden ryhmittelyyn ja arviointiin perustuva raportti. Mutta on se muutakin – ihmisten historiaa. Puhuttaessa muodikkaan makuisesti ”arjen historiasta” unohdetaan helposti, että myös sota on arkea.

Luultavasti emme saa koskaan tietää, ketä olivat nämä lukemattomat Niemiset ja Rantaset, jotka kansoittavat kaatuneiden rullat. Vastakkaisesta tulokulmasta asiaa on selvitetty Viljo Rasilasta alkaen ja vuodesta 1918 etenkin Jaakko Paavolaisen toimesta vuodesta 1966. Ainakaan punaisten taustoihin emme pääse helposti käsiksi. Joka tapauksessa tässäkin kirjassa, sen aineistossa, näkyy mielenkiintoinen jatkotutkimuksen mahdollisuus – oliko ”punakapina” kenties

ensimmäinen nuorisoliike ja nuorisokulttuurin ilmentymä?

Sekä taisteluissa kaatuneet että valtiorikos oikeuksissa tuomitut, joista on täsmälliset tilastot, ovat kovin nuoria. Surman viemien kohdalla se on luonnollista. Ihminen on parhaassa tappeluikänsä vain lyhyen ajan. Mutta kysymys Roseliukselle ja lukijoille on ehkä paikallaan: oliko isien sukupolven arvovalta jo murtunut, kun sodan surmaamat, sekä punaiset että valkoiset, olivat niin johdonmukaisesti molemmilla puolilla 17–24-vuotiaita?

Ja tämä johtaa vielä vaikeampiin kysymyksiin – talvisodan helmi-maaliskuun ja jatkosodan viimeisen kesän alaja yli-ikäiset vainajat. Miten kuolemaan valikoidutaan? Nykyisetkin tapaturmatilastot selettävät nuoret, mutta entä vanhat?

Jukka Kempainen